

पठतु संस्कृतम्

कोविदः

व्याकरणम्

छन्दस्

काव्यम्

1. गद्यम् - वाक्यरूपम्
2. पद्यम् - श्लोकरूपम्
3. चम्पूः - गद्यपद्यमिश्रं चम्पूकाव्यम्

छन्दःशास्त्रं पद्यकाव्यानां नियमं वदति ।

पद्यम् - “पद्यं चतुष्पदी” ; पद्ये चत्वारः पादाः सन्ति ।

छन्दस्

वर्णाः

स्वरवर्णाः

ह्रस्वस्वराः

अ इ उ ऋ लृ

दीर्घस्वराः

आ ई ऊ ऋ ए ऐ ओ औ

अयोगवाहौ

अं, अः, कं ,कः,टः,टं ...

गुणिताक्षराणि

क, का, ... हि

संयुक्ताक्षर-वर्णाः

स्त, द्य, व्र

छन्दस्

छन्दः

- छन्दयति
- संवरणेन प्रीणयति इति छन्दः

छन्दः द्विविधः

- मात्राछन्दः
- वर्णछन्दः

छन्दस्

छन्दःशास्त्रे 'लघु-गुरु' इति अक्षराणि/वर्णाः सन्ति ।

लघु अक्षरम्

ह्रस्व-स्वराः

ह्रस्व-स्वरा-युक्त-गुणिताक्षराणि

अ इ उ ऋ
क बि चु गृ

चिह्नम्

U

गुरु अक्षरम्

सर्वे दीर्घ-स्वराः
दीर्घस्वर-युक्त-गुणिताक्षराणि
अनुस्वार-विसर्गयुक्ताक्षराणि
समयुक्ताक्षर-पूर्वक्षराणि

- आ ई ऊ ऋ ए ऐ ओ औ
- खा मी लू ते कै पो कौ
- कंसेन, दुःखेन
- अन्तः, सत्यम्

चिह्नम्

-

छन्दस्

गणेशः

U - -

किरीटम्

U - -

सन्ततिः

- U -

अन्तःपुरे

- - U -

कृपा

U -

पर्वतस्य

- U – U

छन्दस्

हंसेन

- - U

सत्

-

कंसेन

- - U

दुःखितः

- U -

माधवः

- U -

सरस्वती

U – U -

छन्दस्

शङ्करः

- U -

गुणवती

U U U -

संस्कृतभाषा

- U U - -

कर्तरी

- U -

लम्बोदरः

- - U -

यमुना

U U -

छन्दस्

लेखनी

- U -

गणना

U U -

सम्भवः

- U -

ननान्दा

U - -

सामान्यः

- - -

चालय

- U U

गणाः

अष्ट-गणाः सन्ति । अक्षरत्रयस्य समूहः एव गणः ।

- यगणः
- रगणः
- तगणः
- भगणः
- जगणः
- सगणः
- मगणः
- नगणः

छन्दस्

गणः	उदाहरणम्	लक्षणम्			
यगणः	यशोदा	U	-	-	आदिलघु
रगणः	राघवः	-	U	-	मध्यलघु
तगणः	तीरेषु	-	-	U	अन्तलघु
भगणः	भैरव	-	U	U	आदिगुरु
जगणः	जलानि	U	-	U	मध्यगुरु
सगणः	सरलं	U	U	-	अन्तगुरु
मगणः	मैनाकः	-	-	-	सर्वगुरु
नगणः	नयन	U	U	U	सर्वलघु

यमाताराजभानसलगम्

यमाता	U - -	यगणः
मातारा	- - -	मगणः
ताराज	- - U	तगणः
राजभा	- U -	रगणः
जभान	U - U	जगणः
भानस	- U U	भगणः
नसल	U U U	नगणः
सलगम्	U U -	सगणः

छन्दस्

लेखनी

- U -

रगणः

गणना

U U -

सगणः

सम्भवः

- U -

रगणः

ननान्दा

U - -

यगणः

सामान्यः

- - -

मगणः

चालय

- U U

भगणः